

Nr 45

Utlåtande i anledning av väckta motioner om pension eller understöd åt vissa personer.

(5:e avd.)

Statsutskottet får härmed avge utlåtande i anledning av väckta motioner om beredande av pension eller understöd åt vissa f. d. anställningshavare i statens tjänst m. fl.

Beträffande utredningen i de ärenden, som behandlas i utlåtandet, får utskottet, i den mån ej redogörelse i det följande lämnas, hänvisa till vederbörande motioner.

1:o) **Förre extra verkstadsförmannen A. G. J. Karlsson.** I de likalydande motionerna I: 91 och II: 64, väckta den förra av herr *Gunnar Berg* och den senare av herr *Andersson* i Ronneby, har hemställts, att riksdagen måtte tillerkänna f. d. extra verkstadsförmannen vid marinverkstäderna i Karlskrona *Ali Gustaf Julius Karlsson* pension såsom extra ordinarie verkstadsförmän.

Av för utskottet tillgängliga handlingar inhämtas,

att Karlsson, som är född den 6 december 1891, innehade arbetaranställning såsom yrkesarbetare vid Karlskrona örlogsvarv under tiden den 7 februari 1910—den 31 oktober 1950, därvid han fr. o. m. den 1 maj 1943 tjänstgjorde som tjänstförrättande verkstadsförmän;

att han under tiden den 1 november 1950—den 31 december 1954, då han uppnådde den för honom gällande pensioneringsperiodens övre gräns, var anställd såsom extra verkstadsförmän vid örlogsvarvet med placering i Cg 16 (Cg 17 enligt kungl. brev den 29 januari 1954);

att han sedan den 1 januari 1935 var underkastad tjänste- och familjepensionsreglementena för arbetare;

samt att 1947 års tjänste- och familjepensionsreglementen för arbetare, jämlikt bestämmelserna i kungörelsen nr 609/1947, ägde tillämpning på honom jämväl för den tid han innehade extra anställning.

I skrivelse den 2 april 1954 gjorde *marinförvaltningen* hos Kungl. Maj:t framställning om att Karlsson måtte, utöver honom författningsenligt tillkommande pension, tillerkännas en tilläggspension, som kunde anses skälig med hänsyn till hans tjänstgöring såsom extra tjänsteman vid marinverkstäderna i Karlskrona. Till stöd härför anförde ämbetsverket, att den av Karlsson uppehållna förmanstjänsten vore av permanent natur och vid ett flertal tillfällen föreslagits omvärderad till extra ordinarie, varför det

syntes skäligt att Karlsson vid avgång ur tjänst komme i åtnjutande av pension såsom om ifrågakvarande befattning varit extra ordinarie alltsedan den 1 maj 1943.

Statskontoret anförde i utlåtande över framställningen bl. a. följande: Då Karlsson icke kunnat erhålla extra ordinarie tjänstemannaanställning, enär någon sådan befattning ej funnits inrättad, kunde ämbetsverket inte finna skäl föreligga för att Karlsson skulle komma i åtnjutande av pensionsförhöjning enligt marinförvaltningens förslag. Framhållas kunde att Karlsson, därest han medgäves rätt till tilläggspension på ifrågasatt sätt, skulle komma i förmånligare ställning än om han innehaft extra tjänstemannabefattning under hela sin anställningstid och i denna egenskap beviljats s. k. riksdagspension.

Genom beslut den 30 juni 1954 fann *Kungl. Maj:t* framställningen icke föranleda någon *Kungl. Maj:ts* åtgärd.

I motionen I: 91 anförts till stöd för det nu väckta förslaget bl. a. följande.

Karlsson tog *Kungl. Maj:ts* negativa besked mycket hårt. Detsamma innebär nämligen, att hans pensionsförmåner efter sammanlagt elva års tjänstgöring i arbetsledarbefattning icke uppgår till mer än 7 876 kronor mot att de skulle uppgå till 9 201 kronor om han kommit i åtnjutande av full pension.

Utskottet. Såsom av den lämnade redogörelsen framgår, uppbär Karlsson författningens pension jämlikt vederbörligt arbetarpensionsreglemente. Det i motionerna väckta förslaget avser, att Karlsson skulle beredas pensionsrätt jämväl på den av honom under omkring elva år bestridda förmansbefattningen. Då emellertid denna varit en extra tjänst — även om den av marinförvaltningen föreslagits omvärderad till extra ordinarie — kan utskottet av principiella skäl och med tanke på konsekvenserna inte tillstyrka någon åtgärd i motionernas syfte. Såsom ovan anförts, har *Kungl. Maj:t* den 30 juni 1954 lämnat en av marinförvaltningen i enahanda syfte gjord framställning utan åtgärd.

Åberopande det anförda hemställer utskottet,

att motionerna I: 91 och II: 64 ej må av riksdagen bifallas,

2:o) **Förre vägarbetaren H. S. Svensson.** I motionen II: 398 hemställer fru *Löfqvist*, att riksdagen måtte besluta att bemyndiga *Kungl. Maj:t* att, med ändring av dess beslut den 29 juni 1956, medgiva Svensson att såsom tjänstår för pension enligt arbetarpensionsreglementet få tillgodoräkna all sådan tid efter den 1 januari 1944, varunder han till följd av den i militärtjänsten ådragna sjukdomen icke kunnat vara i arbete eller, därest detta icke skulle kunna bifallas, tillerkänna honom en mot den gynnsammare tjänstårsberäkningen svarande tilläggspension.

Till stöd för ifrågakvarande förslag anför motionären följande.

Efter framställning i ärendet från Svenska vägarbetareförbundet den 9 februari 1956 framlade *Kungl. Maj:t* i proposition nr 157 vid 1956 års riks-

dag förslag om reviderad tjänstårsberäkning enligt arbetarpensionsreglementet för vägarbetaren vid vägförvaltningen i Blekinge län H. S. Svensson. Svensson, som sedan den 1 januari 1944 var anställd vid vägförvaltningen — efter att dessförinnan ha varit anställd vid vägställnings- och vägdistrikt i 17 år — hade under fullgörande av militärtjänstgöring i maj 1940 insjuknat i lungtuberkulos. Härför hade han tillerkänts livränta jämlikt 1927 års militärsättningsförordning. Under anställningen hos vägförvaltningen hade han drabbats av två återfall av sjukdomen omfattande sammanlagt cirka sex år, varav omkring 13 månader under 1944—1945 och i övrigt tiden 30 juli 1947—5 juni 1952. Under dessa perioder hade nämnda livränta erhållits, men då denna icke var att betrakta såsom »avlöning» i den bemärkelse, som avses i arbetarpensionsreglementet, hade sjukdomstiden ej räknats såsom tjänstår till någon del. På grund härav skulle Svensson vid sin avgång från tjänsten den 30 november 1958 kunna räkna endast cirka 20 tjänstår mot cirka 26 tjänstår om sjukdomstiden medräknats, vilket innebar att pensionen per år blev cirka 1 300 kronor mindre.

Förbundet ansåg omständigheterna skäligen tala för att Svensson i full uträkning finge tillgodoräkna den ifrågavarande sjukdomstiden. Kungl. Maj:t fann emellertid i propositionen att tillgodoräkandet borde allt som allt gälla endast 2 år 26 dagar. Denna tid motsvarade summan av de perioder, varunder Svensson, enligt från väg- och vattenbyggnadsstyrelsen inhämtade upplysningar, skulle ha uppburit sjuklön enligt gällande kollektivavtal, därest hans sjukledighet varit föranledd av »vanlig sjukdom», i vilket fall pensionsreglementets villkor om »avlöning» varit uppfyllt.

Riksdagen anmälde i skrivelse den 22 maj 1956, nr 273, med överlämnande av statsutskottets utlåtande nr 120, sitt beslut i anledning av propositionen. Beslutet innebar bemyndigande för Kungl. Maj:t att besluta om reglering av Svenssons pensionsförmåner. Kungl. Maj:t beslöt sedermera den 29 juni 1956 sådan reglering enligt de i propositionen föreslagna grunderna.

Enligt nyssnämnda beslut kommer Svensson att vid pensionsålderns inträde den 1 december 1958 kunna räkna tjänstår med 22 år 3 månader 3 dagar, vilket motsvarar en årlig tjänstepension av omkring 5 400 kronor. Med fullt tillgodoräkande av sjuktiden skulle han få 26 år 1 månad 20 dagar, motsvarande en pension på 6 300 kronor

Som ovan framhållits hade Kungl. Maj:t i sin proposition och sitt sedermera fattade beslut beaktat vad som Svensson i händelse av »vanlig sjukdom» kunnat få sjukavlöning för enligt gällande kollektivavtal. Emellertid synes starka skäl tala för att i detta fall mindre vikt lägges vid den begränsning, som följer av en sådan jämförelse. Avgörande betydelse bör i stället tillmätas den omständigheten att Svensson ådrog sig sjukdomen under militärtjänst och, såvitt av förhållandena framgår, på grund av med denna förknippade faktorer. Eftersom Svenssons relativt långa sjukfrånvaro alltså sannolikt ej skulle ha uppkommit om han ej blivit utsatt för de under militärtjänsten i hans fall speciellt påfrestande omständigheterna, synes det icke fullt följdriktigt att låta den i princip positiva ståndpunkt, som Kungl. Maj:t och riksdagen tidigare visat i Svenssons fall, i sin praktiska verkan bli begränsad av en jämförelse med den tid, varunder sjuklön kunde ha utgått enligt de för civila förhållanden avpassade bestämmelserna i för Svensson tillämpliga kollektivavtal. Också ur såväl individens som samhällets synvinkel måste det väl sägas vara oriktigt och stötande, att en medborgare som under fullgörande av sin värnplikt i för landet kritiska tider blir utsatt för skada, skall på grund därav få vidkännas — förutom som i Svenssons fall en bestående nedsättning av arbetsförmågan — en efter avslutad livsgärning mindre pension från sin civila anställning. Här må vidare under-

strykas, att Svenssons arbetsgivare, vägförvaltningen i Blekinge län, i skrivelse den 31 januari 1956 till Svenssons fackorganisation bekräftat »att Svensson, därest den under militärtjänsten ådragna sjukdomen ej hindrat, skulle, såvitt nu kunnat bedömas, hava utfört arbeten åt vägförvaltningen kontinuerligt under åren 1944—1952». Nämnas kan att Svenssons enligt militärsättningsförordningen utgående livränta sedan en längre tid tillbaka är baserad på en med 15 % nedsatt arbetsförmåga och uppgår allenast till 30 kronor per månad. Denna minskning i tjänstepensionen, som enligt ovan kommer att inträffa om ingen ytterligare revidering i tjänstårsberäkningen sker, är f. n. 900 kronor per år och kan bli större beroende på ev. ökning av nu gällande rörliga tillägg. Nyssnämnda livränta uppväger alltså endast till cirka en tredjedel skillnaden i pensionen.

Därtill kommer den negativa verkan som Svenssons nedsatta arbetsförmåga kan bedömas medföra i hans möjligheter att efter pensioneringen kunna med arbete i tillgänglig och lämplig utsträckning utfylla sin tjänstepension till vad som behövs för en dräglig försörjning av sig och hustrun.

Utskottet. Då några nya omständigheter inte tillkommit, som skulle kunna motivera ett frångående av riksdagens år 1956, efter förslag från Kungl. Maj:t, fattade beslut rörande tjänstårsberäkning i pensionshänseende för vägarbetaren Svensson, hemställer utskottet,

att motionen II: 398 ej må av riksdagen bifallas.

3:0) **Förra stationsmästaren vid Lönsboda postexpedition Aina Olsson.** I motionen II: 306 hemställer herrar *Nilsson* i Lönsboda och *Olofson*, att f. stationsmästaren Aina Olsson i Lönsboda måtte i pensionshänseende få tillgodoräkna sig hela den tid som hon varit ordinarie poststationsföreståndare.

Av handlingarna i ärendet inhämtas,

att Olsson, som är född den 21 februari 1894, från och med den 1 mars 1947 konstituerades till ordinarie stationsmästare vid den nyinrättade postexpeditionen i Lönsboda;

samt att hon dessförinnan — under tiden den 1 januari 1935—den 28 februari 1947 — tjänstgjorde som extra poststationsföreståndare vid dåvarande poststationen i Lönsboda, varvid tjänstgöringen omfattade hel dags-tjänst.

I skrivelse till Kungl. Maj:t den 14 september 1956 hemställde *generalpoststyrelsen*, att — i överensstämmelse med av Kungl. Maj:t tillämpad praxis — av den tid om 12 år 2 månader, varunder Olsson före tillträdet den 1 mars 1947 av pensionsberättigande statstjänst innehaft heltidsanställning i postverket, två tredjedelar eller således 8 år en månad finge tillgodoräknas såsom tjänstår i pensionshänseende.

Genom beslut den 8 februari 1957 biföll *Kungl. Maj:t* med stöd av 15 § 3 mom. 1947 års allmänna tjänstepensionsreglemente den av *generalpoststyrelsen* gjorda framställningen.

Utskottet. I motionen hemställs, att Olsson måtte i pensionshänseende få tillgodoräkna »hela den tid som hon varit ordinarie poststationsföreståndare». Uppenbarligen avses emellertid med yrkandet att tillgodoräkning måtte få ske av hela den tid hon varit extra poststationsföreståndare. Såsom av den lämnade redogörelsen framgår, har Kungl. Maj:t på framställning av generalpoststyrelsen medgivit tillgodoräkning av två tredjedelar av denna tid. Någon anledning att frånga detta beslut, som överensstämmer med på området sedan många år tillämpad praxis, föreligger enligt utskottets mening inte.

Åberopande det anförda hemställer utskottet,
att motionen II: 306 ej må av riksdagen bifallas.

4:o) **Förre reparatören vid statens järnvägar A. Jakobssons änka.** I motionen II: 302 hemställer herr *Löfroth*, att riksdagen måtte bevilja extra ordinarie reparatören vid statens järnvägar A. Jakobssons änka, Maria K. Jakobsson i Kiruna, ett årligt pensionsunderstöd av 529 kronor, räknat från och med den 1 juli 1957.

Av handlingarna i ärendet inhämtas,

att mannen Jakobsson, som var född den 27 december 1868 och avled den 26 maj 1956, innehade anställning vid statens järnvägar under tiden den 20 november 1902—den 31 december 1931;

att han vid avgång ur tjänst erhöll tjänstepension (ålderspension) enligt reglementet den 29 juni 1911 för statens järnvägars pensionskassa för pensionering av icke-ordinarie personal;

att dödsbodeläggarna efter Jakobsson utgjordes av, förutom änkan, fyra vuxna barn;

att behållningen i dödsboet uppgick till 34 303 kronor;

samt att änkefru Jakobsson, som ingick sitt äktenskap den 25 december 1908, icke är författningens enligt berättigad till familjepension.

Hos Kungl. Maj:t anhöll änkefru Jakobsson år 1957 att få komma i åtnjutande av pension.

Järnvägsstyrelsen tillstyrkte med hänsyn till vad som genom ärendet bifogad utredning blivit upplyst rörande änkefru Jakobssons och hennes barns ekonomiska ställning m. m., att ett mindre årligt understöd av trafikmedel, förslagsvis 529 kronor, beviljades henne.

Statskontoret ansåg sig med beaktande av den jämförelsevis stora behållningen i boet icke kunna tillstyrka att änkefru Jakobsson beviljades årligt understöd av trafikmedel.

Genom beslut den 22 mars 1957 fann *Kungl. Maj:t* icke skäl bifalla ansökningen.

Utskottet. Såsom av redogörelsen framgår, har Kungl. Maj:t nyligen prövat änkefru Jakobssons pensionsfråga utan att finna skäl medgiva henne

något årligt understöd. För egen del finner sig utskottet med hänsyn till konsekvenserna inte kunna tillstyrka någon åtgärd i motionens syfte, varför utskottet hemställer,

att motionen II: 302 ej må av riksdagen bifallas.

Stockholm den 11 mars 1958

På statsutskottets vägnar:

MARTIN SKOGLUND

Vid förestående ärendes slutbehandling inom utskottet ha närvarit

från första kammaren: herrar Näsström, Ohlon, Gustaf Andersson, Ivar Johansson, Birger Andersson, Thun, Pålsson, Bergman, Holmqvist, Rikard Svensson, Söderberg, Axel Johannes Andersson, Palme, Jacobsson och Birke; samt

från andra kammaren: herrar Skoglund i Doverstorp, Åkerström, Petterson i Degerfors, Thapper, Ståhl, Gustafsson i Stockholm, Karlsson i Olofström, Widén, Nilsson i Göingegården, fröken Karlsson, herrar Löfroth, Arvidson, Johansson i Norrköping, Gustafsson i Kårby och fröken Liljedahl.

Reservation

vid punkten 4 (Förre reparatören vid statens järnvägar A. Jakobssons änka) av herrar Åkerström, Löfroth och fröken Liljedahl, vilka ansett att utskottets yttrande och hemställan bort ha följande lydelse:

»Såsom av den lämnade redogörelsen framgår har järnvägsstyrelsen, i anledning av en utav änkefru Jakobsson hos Kungl. Maj:t gjord ansökan om pension, tillstyrkt att ett mindre årligt understöd av trafikmedel — förslagsvis 529 kronor — beviljas henne. Järnvägsstyrelsen har därvid hänvisat till i ärendet verkställd utredning. Statskontoret har i utlåtande över ansökningen, med beaktande av »den jämförelsevis stora behållningen i boet», ca 34 000 kronor, ansett sig inte kunna tillstyrka att änkefru Jakobsson beviljas något årligt understöd av trafikmedel. Härefter har ansökningen avslagits av Kungl. Maj:t.

Såsom i motionen framhålles, torde emellertid någon större vikt inte böra tillmätas den av statskontoret gjorda invändningen. Behållningen i boet uppgick visserligen till drygt 34 000 kronor men i densamma ingår en mindre bostadsfastighet i mycket dåligt skick och taxerad till 30 000 kronor. Med hänsyn härtill och till att änkefru Jakobsson — hon uppnår 79 år detta år — har att draga försorg om en äldre ogift son, som på grund av mångårig sjukdom är oförmögen till något egentligt inkomstbringande arbete, finner utskottet starka skäl tala för att änkefru Jakobssons pensionsfråga —

oaktat densamma redan prövats av Kungl. Maj:t — bringas till en lösning genom särskilt beslut av riksdagen. För egen del vill utskottet därför tillstyrka bifall till motionen, innebärande att änkefru Jakobsson tillerkännes ett årligt understöd av 529 kronor, räknat från och med den 1 juli 1957.

Åberopande det anförda hemställer utskottet,

att riksdagen må, med bifall till motionen II: 302, medgiva att änkefru Maria Katarina Jakobsson må, räknat från och med den 1 juli 1957, under sin återstående livstid, så länge hon förblir änka, uppbära ett årligt understöd av 529 kronor, att utgå av statens järnvägars trafikmedel.»